

Co-funded by
the European Union

KIT DE PREVENCIÓ PER A FAMÍLIES

Un programa de prevenció per a tothom

RECONeixEMENT-NO COMERCIAL-SENSE OBRA DERIVADA 4.0 INTERNACIONAL (CC BY-NC-ND 4.0)

Aquesta publicació ha estat registrada sota la següent llicència de **Creative Commons: Reconeixement-No-comercial. -Senseobraderivada 4.0 internacional**. Això significa que es pot compartir, copiar i redistribuir el material en qualsevol mitjà i format amb els termes següents: 1) S'ha de reconèixer l'autoria de manera apropiada, proporcionar un enllaç a la llicència i indicar si heu fet algun canvi (Reconeixement); 2) No podeu utilitzar el material per a finalitats comercials (NoComercial); 3) Si remescleu, transformeu o creeu a partir del material, no podeu difondre el material modificat. (SenseObraDerivada).

– **AUTORS:** Equip del projecte ERAMUS + 'Children's Rights UP!' Preventing child sexual abuse through the promotion of key competences and healthy behaviours in young children from all cultures. 2020 – 2023.

– **NÚMERO DE PROJECTE:** 2020-1-ES01-KA201-082894

El projecte "Children's Rights UP!" està cofinançat pel programa Erasmus+ de la Unió Europea. El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva de l'equip del projecte Erasmus+ 'Children's Rights Up!' i ni la Comissió Europea, ni el Servei Espanyol per a la Internacionalització de l'Educació (SEPIE) són responsables de l'ús que es pugui fer de la informació aquí difosa.

Introducció: Per què són necessaris aquest projecte i aquest kit per a famílies?	3
Desenvolupament sexual infantil: : Què passa amb l'infant d'entre 4 i 5 anys?	4
Emocions i relacions socials	8
Conseqüències de l'abús sexual infantil	10
Comunicació i confiança	11
Prevenir abusos	14
• Prevenció i eines	
• Senyals que alguna cosa ha passat	
• Què fer si ha passat alguna cosa	
Recursos	20
Glossari	21

Introducció: Per què són necessaris aquest projecte i aquest kit per a famílies?

Tal com fa palesa en la seva introducció l'**estratègia de la UE per a una lluita més eficaç contra l'abús sexual infantil**, l'abús sexual infantil és un delictes molt greu que té àmplies i greus conseqüències per a les víctimes.

Sabem que en molts casos, els nens són maltractats per les persones que coneixen, en qui confien i de les quals depenen. Això fa que aquests crims siguin particularment difícils de prevenir i descobrir. També hi ha informes que els confinaments del CO-VID-19 han incrementat el problema, especialment per als nens que viuen amb els que abusen d'ells.

És per això que aquest projecte i aquests materials pensats per a adults en família, llars d'infants i qualsevol altra persona propera als infants, així com per als mateixos nens, són tant necessaris.

Aquest kit de prevenció s'adreça a totes les famílies de l'òrder per ajudar-les a entendre el desenvolupament seual dels seus fills, donar-los suport en l'educació afectiva i sexual i proporcionar-los habilitats, coneixements i eines per prevenir l'abús sexual des d'edats primerenques.

El desenvolupament sexual dels infants. Què els passa als infants de 4 i 5 anys?

En aquest projecte ens centrem en nens i nenes d'entre 4 i 5 anys i abordem el desenvolupament sexual de l'infant en detall només per a aquest grup d'edat. Com que això es basa evidentment en els desenvolupaments anteriors, és essencial ser també conscient del que passa entre 0 i 4 anys. Per tant, també incloem aquesta informació¹. Com a famílies, heu d'estar preparades per saber que, dels 0 a 4 anys, els infants:

- Descobreixen el seu propi cos, inclosos els genitals.
- Experimenten la proximitat física com una part positiva i normal de la vida.
- Experimenten el plaer en tocar el seu propi cos, inclosa la masturbació infantil.
- No han de complir amb les demandes dels adults si la sensació/ experiència és una mica desagradable.

Per poder fer-ho, els infants han d'aprendre a:

- Anomenar totes les parts del cos, inclosos els genitals, pels seus noms correctes (penis i vulva).
- Practicar la higiene (rentar totes les parts del cos).

- Reconèixer les diferències corporals sense jutjar.
- Expressar necessitats i desitjos.
- "Escoltar" el seu cos i expressar experiències bones i dolentes.

Evidentment, no podran desenvolupar totes aquestes habilitats per si soles, sinó que confiaran en les famílies, tutors i tutores,, cuidadors i cuidadores, i educadors i educadores per tal que els proporcionin els coneixements necessaris (expressions i accions) per adquirir aquestes competències.

A canvi, això comportarà les següents actituds:

- Una imatge corporal i pròpia positiva i, en conseqüència, una major autoestima.
- La consciència que el seu cos els pertany.
- Una apreciació de les seves pròpies capacitats corporals.
- La consciència que està bé demanar ajuda si tenen la sensació que alguna cosa està malament.

¹ Aquesta informació ha estat adaptada de la publicació de l'OMS sobre normes d'educació sexual a Europa: <https://www.bz-ga-whocc.de/en/publications/standards-for-sexuality-education/> on trobareu el conjunt complet de normes en diverses llengües europees també per a nens més grans si és necessari.

Com a famílies d'infants d'entre 4 i 6 anys heu de saber que:

- Són extremadament conscients del melic.
- Sota l'estrès social es pot agafar els genitals i pot necessitar orinar.
- Pot mostrar interès en els banys d'altres persones (més habitual als 4 anys).
- Exigir privacitat per si mateixos.
- Són verbalment expressius sobre l'excreció.
- Són conscients de la diferència dels genitals entre un nen i una nena, però no mostren gaire interès.
- Experiència plaent en la masturbació (manipulació genital).

Per tant, entre els 4 i els 6 anys s'ha d'afegir gradualment la informació següent en les converses amb l'infant:

- Diferències d'edat en els cossos i el desenvolupament.
- El significat i l'expressió de la sexualitat.
- Llenguatge sexual adequat.
- Diferents conceptes de família.
- Introducció del concepte «persones de confiança» i «no fiables».

I aquestes habilitats s'han d'ensenyar:

- Per reconèixer la necessitat de privacitat per a un mateix i per als altres.
- Per parlar de diferències sense ser jutjats.
- Per aconseguir sentiments de benestar.
- Per qüestionar accions i actituds.
- Per recórrer a una persona de confiança en cas de problemes.

Tot això ha de conduir a les següents actituds:

- Respecte per les diferències i la diversitat.
- Consciència de que tenen una opció.
- Consciència dels riscos.

En la següent taula 2 trobarem resumides la diferent informació, habilitats i actituds sexuals segons l'edat de l'infant.

Edat	Informació	Competències	Actituds
Grup d'edat 0-4	<ul style="list-style-type: none"> • Explorar el propi cos, inclosos els genitals • Gaudir de la proximitat i el contacte físic • Gaudir de tocar-se el propi cos i sentir plaer • Conscienciar que «el meu cos és meu i em pertany» 	<ul style="list-style-type: none"> • Anomenar i diferenciar totes les parts del cos (inclosos els genitals, amb els noms adequats) • Aprendre a netejar-se totes les part del cos • Expressar necessitats i desitjos • Reconèixer sensacions agradables i desagradables en el propi cos (i parlar-ne!) 	<ul style="list-style-type: none"> • Promoure una actitud positiva cap al cos i la imatge. • Conscienciar-se de que està bé demanar ajuda. • Si et sents estrany o malament no has de complaure els altres
Grup d'edat 4-6	<ul style="list-style-type: none"> • Diferenciar el desenvolupament del cos segons l'edat i el sexe • Tenir llenguatge apropiat sobre la sexualitat • Conèixer diferents estils familiars • Per prevenir l'abús: parts íntimes, secrets dolents, els adults es poden equivocar 	<ul style="list-style-type: none"> • Reconèixer la importància de tenir i respectar la privacitat tant pròpia com aliena • Parlar de les diferències corporals i sexuals • Fer preguntes sobre la sexualitat • Demanar ajudar a un adult en cas d'estar en problemes, sentir-se malament o no saber què fer 	<ul style="list-style-type: none"> • Respectar per les diferències i els estils de vida (tenir fills o no tenir-ne, ser família monoparental, tenir dues mares...) • Estimular la capacitat d'elecció i decisió • Aprendre a tenir cura d'un mateix • Desenvolupar la percepció de risc (per exemple, ensenyant la importància de la higiene)
Grup d'edat 6-9	<ul style="list-style-type: none"> • Parlar sobre els canvis corporals que estan passant o passaran: menstruació, ejaculacions/pol·lucions nocturnes... • Diferències entre els diferents tipus de cossos i la identitat de gènere • Estimar i ser estimat • Evidenciar que existeix violència sexual (envair la intimitat, tocar parts erògenes sense consentiment...) 	<ul style="list-style-type: none"> • Examinar i tenir cura del propi cos • Gestionar el sexe per internet • Saber demanar ajuda • Entendre el concepte de «consentiment» 	<ul style="list-style-type: none"> • Saber explicar, transmetre i intentar acceptar les inseguretats que aflorin arrel de l'exploració del cos. • Explicar el concepte de sexualitat sana: desitjada, consentida, lliure, voluntària, en un context apropiat... • Ser conscient que es poden trobar contingut explícit sexual a internet
Grup d'edat 9-12	<ul style="list-style-type: none"> • Parlar sobre el plaer, la masturbació i l'orgasme. 	<ul style="list-style-type: none"> • Saber que la pornografia és ficció i no es pot traslladar sense interpretació a la pròpia sexualitat 	<ul style="list-style-type: none"> • Reflexionar sobre com afecta l'edat, la religió, el gènere o la cultura a la forma de viure i entendre la sexualitat. • Promoure els drets sexuals propis i dels altres.

2 Aquesta taula està basada en la informació de la Organització Mundial de la Salut i l'Educació sexual infantil. Ha estat traduïda de l'anglès al català per la Fundació Vicki Bernadet, subjecte per tant a la pròpia adequació i interpretació. La font original és: World Health Organization (2010). Who Regional office for Europe and BZgA-Standards for Sexuality Education in Europe: A framework for policy makers, educational and Health authorities and specialists. Cologne: Federal Centre for Health Education.

Tenint en compte que la consciència corporal ja comença a desenvolupar-se des del naixement, **és molt important fer aquest procés amb informació adequada i ajudar els nens a adquirir les habilitats necessàries per adquirir actituds positives cap al seu propi cos, però també respecte pels altres.**

Això els permetrà desenvolupar una relació sana amb ells mateixos i el seu propi cos, però també reconèixer accions negatives per part d'altres persones, inclosos possibles abusos infantils o qual-sevol intent en aquesta direcció.

Emocions i relacions socials

Les experiències positives de la primera infància són importants per al desenvolupament sa del cervell; mentre que les experiències negatives poden tenir efectes devastadors i problemes de salut durant la vida adulta³. Aquestes experiències estan estretament relacionades amb el desenvolupament emocional i la relació social entre l'infant i el seu entorn des de ben petit.

Segons el psicòleg nord-americà Paul Ekman, podem distingir entre dos conjunts d'emocions: **les emocions primàries** i **les emocions secundàries**. No tots els científics estan totalment d'acord en la següent divisió i, a vegades els costa veure la diferència entre elles o en veuen una conivenció diferent. Tot i així, hi ha un consens generalitzat sobre la idea de les emocions innates versus les emocions apreses o adquirides.

Les emocions primàries són innates, universals, presents en cada ésser humà, en cada moment, en cada cultura independent de la localització i inclouen:

- Ira
- Por
- Tristesa
- Felicitat
- Fàstic
- Solitud
- Sorpresa

Les quatre primeres emocions poden ser fàcilment reconegudes i verbalitzades per nenes i nens entre 4 i 5 anys. Les altres tres, només

poden ser reconegudes en una etapa posterior quan els nens i nenes són una mica més grans.

Les emocions secundàries són emocions apreses i deriven de les primàries o una combinació d'elles. Inclouen:

- Gelosia
- Menyspreu
- Vergonya
- Enveja
- Orgull

Els primers 3-4 anys de la vida d'un infant són crucials per al desenvolupament de les seves emocions. Es tracta d'un procés en el qual intervien factors biològics, psicològics, ambientals i de relació.

Aquests últims s'adquireixen a través de la interacció amb les persones més properes l'infant (normalment la mare i/o el pare).

Aquestes experiències emocionals s'inclouen a les xarxes nervioses de l'estructura del cervell i influeixen en emocions futures. A partir del sistema de relacions i de les experiències emocionals adquirides a través seu, l'infant desenvoluparà els seus propis models de comportament. Les relacions socials externes s'aniran acumulant des del moment en què l'infant comenci a abandonar aquest cercle familiar intern, anant a la llar d'infants, a un centre de dia o un entorn amb educadors i personal educatiu, però també amb companys.

³ La campanya First Years First Priority liderada per Eurochild amb l'EPHA (European Public Health Agency), l'AISS (International Step by Step Association) i la REF (Fons d'Educació Gitana) com a socis, que té com a objectiu garantir un començament just en la vida de tots els nens i nenes a Europa, subratlla l'aclaparadora evidència de la neurociència sobre la importància de les experiències positives de la primera infància per a un desenvolupament cerebral saludable. i els efectes devastadors dels negatius que resulten en importants problemes de salut en la vida adulta.

Durant aquesta etapa els infants aprendran a través de la imitació i repetició d'accions que experimenten persones properes, ja sigui mitjançant empatia o frustració.

Si en aquest entorn es produeixen experiències negatives, com ara conflictes, falta d'atenció, estrès o abús, l'impacte en el seu desenvolupament serà extremadament negatiu i fomentarà l'aflorament de les emocions de por i ansietat.

CHILDREN'S
RIGHTS,
ÜP!

Conseqüències de l'abús sexual infantil

L'abús sexual infantil pot tenir conseqüències devastadores per a les víctimes. Les més comuns són: depressió, angoixa, baixa autoestima, pensaments suïcides, pèrdua de control sobre els esfínters, queixes somàtiques, trastorns del son i l'alimentació, així com problemes de salut mental durant l'adolescència i la vida adulta. També pot degenerar en greus impactes psicosocials, inclosa la delinqüència i la dificultat per construir relacions personals.

La situació és molt complexa quan l'abusador és una persona amb la qual l'infant ha tingut una relació prèvia. **En cas que l'agressor sigui una persona molt propera a l'infant, pot causar estrès addicional, sentiments de culpa i responsabilitat.** Això pot conduir a múltiples problemes i dificultar que un nen o nena desenvolupi una altra relació afectuosa. També pot influir en el desenvolupament cognitiu i el rendiment acadèmic.

De fet, experimentar abusos sexuals durant la infància s'ha relacionat amb una gran possibilitat d'abandonar l'escola abans d'hora, així com tenir més dificultats cognitives i menys memòria.

No obstant això, els estudis mostren que la gravetat de les conseqüències de l'abús sexual infantil depèn de la resposta i la reacció de les persones confidents, com ara els pares, els mestres o tutors als quals recorren per explicar la situació.

Com d'importants són aquestes conseqüències depèn de com es reaccioni quan l'infant s'obre i aconsegueix parlar sobre el que ha passat. Creure'l, tranquil·litzar-lo i pendre mesures perquè no torni a passar poden ser comportaments claus per disminuir el trauma. A banda d'aquesta persona confident, és molt important també, posar l'infant en mans d'un expert.

Comunicació i confiança

Una bona comunicació és la forma més important i eficaç de generar confiança entre familiars i infants. La bona comunicació pot servir com un mitjà eficient per prevenir l'abús sexual infantil ja que permet que els infants se sentin còmodes parlant de qualsevol mena de sentiments, inclosos la por i el malestar.

Escoltar-los i tractar-los de manera seriosa quan s'expressen és la millor manera de poder construir ponts comunicatius.

Quan parlem de comunicació no només ens referim a l'acció de parlar. No es tracta només del que diem, sinó també del que no diem i, molt sovint, també de com diem alguna cosa i quins altres elements (gestos, imitacions) utilitzem –conscientment o inconscientment–. Aquesta mena de comunicació no verbal pot crear espai per múltiples interpretacions.⁴

Aquesta experiència s'experimenta sobretot en els infants més petits que estan aprenent sobre el que es considera adequat en el seu context familiar.

Aquest apenentatge no depèn només de la família, també té en compte les tradicions culturals i el desenvolupament social, per tant, pot diferir d'una comunitat a una altra. En molts d'aquests contextos parlar de les parts privades del cos humà segueix sent un tema tabú. També ho és parlar de sexualitat, ja sigui des d'un punt de vista positiu o no.

Tenint en compte la importància de parlar sobre la sexualitat, animem a tots els pares a pensar

en la seva pròpia relació amb el seu cos i la seva sexualitat i a trobar maneres de parlar còmodament del tema amb els seus fills tenint en compte sempre les diferents dimensions comunicatives:

Verbal: fa referència a utilitzar paraules, expressar-se de forma parlada o escrita. (la llengua de signes pertany a la dimensió verbal encara que utilitzi gestos, però aquests es basen en paraules i una estructura gramatical.)

Non-verbal: es refereix a mimetismes (expressions facials), gestos, postura i maneres de mirar.

Para-verbal: té en compte el to de veu i el volum.

Extra-verbal: es refereix a tots els altres factors que poden influir en una interacció: llum, altres veus, sons, temperatura, etc.

En el cas de la sexualitat, és important que totes aquestes dimensions comunicatives siguin coherents. Els nens i les nenes són molt sensibles a missatges contradictoris, com les diferències entre la redacció d'un missatge parlat i els gestos i el to de veu que l'acompanyen.

Si no hi ha coherència entre les diferents dimensions, els infants rebran un missatge confús que

⁴ Watzlawick, P., Beavin, J.H., & Jackson, D.D. (1969): *Menschliche Kommunikation: Formen, Störungen, Paradoxien*. Bern: Huber.

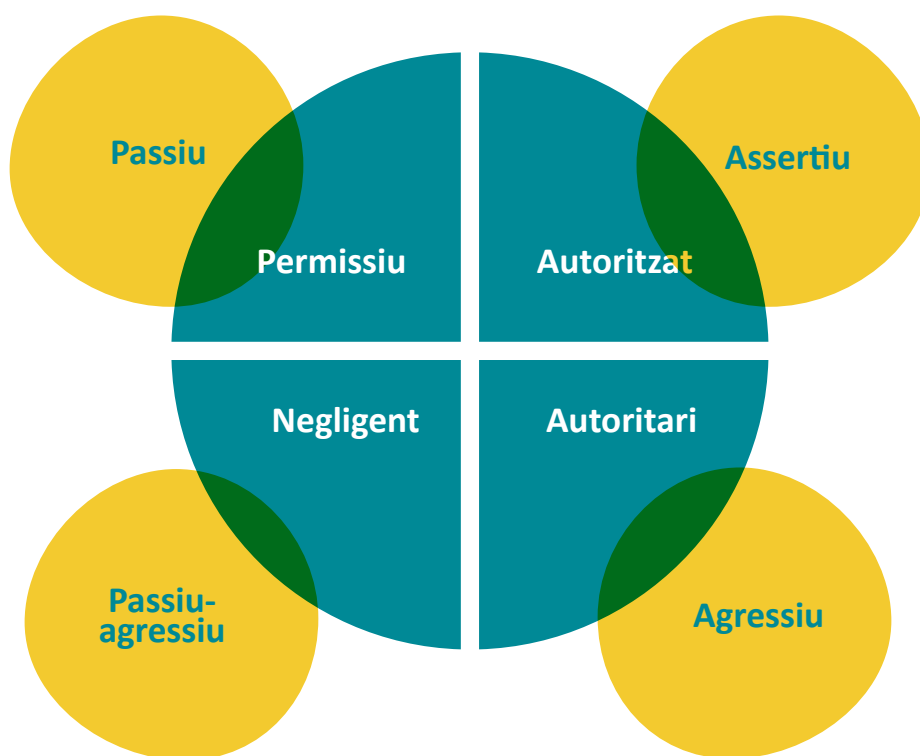
Watzlawick, Paul, 1921-2007 [editor] ; Bavelas, Janet Beavin, 1940- ; Jackson, Don D., 1920-1968

New York [u.a.] : W.W. Norton ; 2011 *Pragmatics of human communication : a study of interactional patterns, pathologies, and paradoxes* ; (OV:) *Menschliche Kommunikation*

no pot generar desconfiança (per exemple, quan es diu a un infant que sempre pot dir-ho tot als seus pares i després se'l renya per haver dit alguna cosa que és veritat, però que als pares no els agrada).

A més, la manera de comunicar-se de la família en general és molt important per als propis hàbits comunicatius dels seus fills.

Existeixen diferents maneres de classificar els estils de comunicació, una d'elles és la plantejada per Diane Baumrind⁵ i posteriorment ampliat per Maccoby i Martin⁶, representades en el següent mapa:

5 Baumrind, D. (1967). Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior. *Genetic Psychology Monographs*, 75(1), 43-88 originalment: Baumrind, D. (1966). *Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior*, *Child Development*, 37(4), 887-907

6 Maccoby, E.E.; Martin, J.A. (1983). "Socialization in the context of the family: Parent-child interaction". In Mussen, P.H.; Hetherington, E.M. (eds.). *Manual of child psychology*, Vol. 4: Social development. New York: John Wiley and Sons. pp. 1-101

Per tal d'establir una cultura del diàleg on es valori i es tingui en compte l'opinió de tothom, les famílies han d'assegurar-se que els seus fills i filles puguin participar en la presa de decisions en gran part d'assumptes que els afectin.

Aquest procés ha de començar aviat, ja que fins i tot els infants més petits són capaços de prendre aquest tipus de decisions quan se'ls dona l'opció d'escollir entre dues o tres opcions.

Els infants que ho experimentin tenen més probabilitats d'identificar-se amb aquestes decisions i assumir responsabilitats per les seves accions. Evidentment, aquest intercanvi sobre petites qüestions s'haurà d'estendre gradualment a problemes i reptes més importants, és a dir, una cultura del diàleg on l'infant sigui considerat un soci competent -una mena d'expert en si mateix-. Això, evidentment, requereix confiança mútua, així com molta paciència i un enfocament holístic de l'educació com un procés

per fomentar el desenvolupament del potencial complet i únic de l'infant⁷.

Aquest objectiu s'aconsegueix mitjançant una combinació d'un estil de criança autoritzat amb una comunicació assertiva⁸ on els límits s'estableixen en l'acord amb el nen o nena (tenint en compte la seva edat i nivell de maduresa), a través de negociacions i acords on també s'inclouen les conseqüències per incompliment.

Trobareu la informació detallada sobre els diferents estils de criança i comunicació es pot trobar al glossari al final d'aquest kit de prevenció.

⁷ Avui en dia, almenys a la societat civil, les ONG que treballen directament amb la infància, s'ha tornat gairebé obligatori que l'organització tingui una política escrita de protecció infantil..

⁸ Expressió de la sexòloga canadenca Jocelyne Robert: Parlez-leur d'amour...et de sexualité (1999, Éditions de l'Homme).

Prevenció d'abusos

Molts estudis i informes demostren que la major part de les agressions sexuals son comeses per persones properes a l'infant (familiars, amics adults de la família, amics adolescents, veïns, etc.) o persones amb qui tenen un contacte regular (mestres, tutors, voluntaris de l'associació, etc.). Per tant, és crucial entendre aquest factor a l'hora d'abordar i prevenir i evitar no centrar-se exclusivament en el risc de segrest o agressions per part de desconeguts (molt menys freqüents).

Els delinqüents sexuals infantils generalment són persones que inspiren confiança tant en adults (inclosos els pares i mares!) com en els infants. Sovint es mostren molt amables, procurant guanyar-se la confiança i evitar qualsevol sospita. Una vegada ha construït aquest vincle afectiu amb l'infant, l'abusador prendrà mesures per no ser descobert. Com a familiars, hem de ser conscients d'aquest mecanisme per abordar-lo amb eficàcia. Per descomptat, això no vol dir que tots els supervisors infantils, entrenadors de clubs esportius, educadors musicals, etc. siguin potencials agressors. No obstant, sempre és recomenable comprovar si l'organització que proporciona serveis que inclouen qualsevol tipus de contacte directe amb el vostre fill o filla té una política de protecció infantil per escrit i quins són els punts de referència.

En cas d'un abús planificat, el vincle aparentment positiu creat amb l'infant es convertirà gradualment en una "amistat sexualitzada" en una intimació cada vegada més buscada per l'agressor que crea condicions i oportunitats per estar sol amb el nen o nena. Sovint, l'autor intentarà convèncer a l'infant que comparteix un "secret" que no s'ha de dir a ningú, que sona aventurer i el fa sentir adult.

És molt important que els nens i nenes entenguin la diferència entre els secrets "bons" (per exemple, no dir als germans més petits el que obtindran per al seu aniversari ,fins i tot si ho han vist) i els secrets "dolents" (per exemple, el contacte no desitjat de parts privades.)

En aquest punt, l'abús es pot aturar si el nen li transmet a un altre adult el seu malestar. L'infant sensibilitzat en aquest aspecte tindrà les eines per poder reconèixer anomalies en aquesta proximitat física i poder-les expressar a un altre adult. Si un nen o nena sap que la seva paraula sobre aquest malestar serà creguda i tractada seriosament, explicarà sense vergonya des dels primers gestos intrusius, peticions o promiscuïtats.(abans de l'agressió sexual real en si mateixa).

Des del moment en què l'infant trenca el silenci, l'abús ja no pot tenir lloc perquè l'autor està desemmascarat.

Parlar de la vida emocional i sexual

La primera mesura preventiva és parlar de la vida sexual i emocional d'una manera senzilla i alegre amb els infants des de ben petits⁹. És ineficaç que un infant parli sobre els riscos d'agressió sexual abans de conèixer realment el seu propi cos i tenir experiències positives.

Això implica, per exemple, anomenar les parts del cos amb paraules explícites i sense vergonya tan aviat com els nens comencin a parlar (penis i vulva en particular). Els infants han de ser capaços d'anomenar els seus genitals com totes les altres parts del seu cos, així com sentiments agradables i desagradables.

L'educació sexual i afectiva adaptada a l'edat i les necessitats dels infants i realitzada de manera respectuosa, en un clima obert, els nodreix i els calma. La manca d'informació és perjudicial. Un exemple: Després d'una sessió d'educació sexual a una escola, una nena va ser capaç d'identificar una erecció del conductor després que aquest la fes seure sobre la seva falda¹⁰.

Aquesta educació sexual i afectiva s'ha de dur a terme de manera conscient i a llarg termini d'acord amb l'etapa de desenvolupament de l'infant, de les seves preguntes i les oportunitats que ofereix la vida (una visita al museu amb estàtues nues, un anunci amb una persona nua al carrer, l'anunci del naixement d'un nadó a la família o al barri, etc.). No es tracta de donar una explicació "tècnica" sobre la creació de nadons (la majoria de les relacions sexuals no s'utilitzen per a la procreació...) sinó de parlar de plaer i desig, drets i opcions.

Una bona manera d'abordar la conversa és emfatitzar en que els seus cossos son seus i que només ells decideixen qui té dret a tocar-los. Un infant té

dret a dir no a les abraçades, petons o pessigolles (fins i tot de vosaltres com a pares) quan no vol. També té dret a dir sí i després no (per exemple, durant un moment de pessigolles). Això ensenya als nens no només a conèixer i afirmar els seus límits, sinó també a entendre que el seu «no!» ha de ser respectat d'una manera innegociable.

Finalment, una educació respectuosa permet al nen desenvolupar una brúixola interna eficaç (saber de les seves emocions com a guia fiable sobre el que és bo per a ell i la confiança en la seva intuïció) i establir una relació de confiança amb vosaltres com a pares o cuidadors. També és important no confondre l'amor amb la sexualitat. L'amor pot prendre diferents formes depenent de la relació entre dues persones (infants i pares, germans entre si, néts i avis, una parella que està enamorada, etc.) i pot incloure una relació sexual entre els adults, però mai és normal tenir-la amb els nens petits, tot i que els agressors moltes vegades els diuen el contrari.

Mantenir aquest tipus de discussió sobre una sexualitat agradable i alegre mentre es recorda les prohibicions imperioses construeix els fonaments d'una sexualitat sana. Juntament amb discursos realistes, però no alarmistes, sobre les agressions sexuals, representen una prevenció eficaç.

Prevenció i eines

En una conversa de prevenció, és útil dir que els adults (homes o dones, adolescents o gent gran) poden actuar de manera inadequada cap als infants. És el nostre paper explicar quins poden ser aquests gestos apropiats amb paraules explícites: un adult pot demanar a un nen o nena petita que el miri despullat o que li toqui el penis o la vulva, inclús tocar-lo a ell. L'adult no té dret a fer-ho i s'ha de deixar clar que és completament

9 Jocelyne Robert: *Te laisse pas faire! Les abus sexuels expliqués aux enfants* (2000, Éditions de l'Homme).

10 Maëlle Challan Belval: *Osez en parler, Savoir parler d'amour et de sexualité*, InterEditions, 2019

inacceptable en totes les circumstàncies (fins i tot a canvi de caramels, promeses d'un lloc privilegiat en un equip esportiu o qualsevol altre avantatge).

Tampoc els adults tenen dret a fer xantatge «si no ho fas, no et cuidaré», a oferir recompenses o regals «si ho fas, et compraré un videojoc» o a admetre amenaces si no guardes un secret «si ho dius als teus pares, s'enfadaran molt amb tu»

Depèn de vosaltres com a familiars protegir el vostre infant tant com sigui possible de situacions de risc —tractant d'evitar deixar un nen sol amb un adult o amb un nen/adolescent més gran que no coneix bé—. Evidentment, això no sempre serà possible, ja que probablement es farà necessari buscar algú que tingui cura del vostre fill o filla per diferents raons i diversos períodes de temps.

Tant a l'escola bressol com a l'escola, acostuma a haver-hi una norma: Sempre hi ha d'haver dues persones cuidant als infants. Malauradament no sempre és factible quan els infants han d'anar al lavabo o fan la migdiada.

Dit això, **és crucial tenir una relació de confiança amb el vostre fill o filla i fomentar la comunicació.** Això pot ajudar a detectar comportaments estranys i evitar comportaments inadequats.

Signes de que alguna cosa està passant

Sovint no hi ha signes visibles de l'abús si els nens o nenes no en parlen, això pot fer que sigui molt difícil detectar el problema. Conèixer i identificar símptomes traumàtics que poden suggerir que un nen és víctima de violència sexual pot ser clau. Cal saber que detectar la violència que pateixen els infants implica conèixer els tres tipus de símptomes traumàtics¹¹:

- **memòria traumàtica:** que pot desbordar emocionalment els mecanismes d'afrontament existents d'un nen.
- **la sorpresa:** que pot sentir quan alguna cosa el sorprèn o el sorprèn molt.
- **dissociació traumàtica:** es pot veure com una "fugida mental" quan la fugida física no és o no es veu com una possibilitat¹².

11 https://www.isst-d.org/wp-content/uploads/2020/03/Fact-Sheet-III-Trauma-Related-Dissociation_-An-Introduction-1.pdf

L'escolta activa és crucial sempre, però especialment en els casos en que els infants semblen estar malament, ja que en cas contrari podria perdre's el que el seu fill realment li està dient.

Les tècniques d'escolta activa inclouen les següents:

Prestant atenció: Això sembla obvi, però sovint estem distrets i no donem als nostres fills tota la nostra atenció. A continuació t'expliquem com pots assegurar-te que ho fas:

- Mira el teu fill directament
- Deixar de banda els pensaments que distreuen
- No comencis a preparar la resposta mentre el seu fill encara està tractant de dir alguna cosa
- Evita la distracció per factors ambientals (per exemple, el telèfon, les veus a l'exterior, etc.)
- Tingues en compte els signes no verbals i para-verbals

Demostrant que estàs escoltant

- Assentint de tant en tant
- Somriure o utilitzar altres expressions facials
- Fer petits comentaris verbals encoratjadors (per exemple, *sí, veig, mhm*, etc.)
- Mostra obertura i interès

Ajornar el judici

- No jutgis el que et diu el teu fill
- No jutgis el nen pel que t'està dient
- No interrompis el discurs del nen, probablement ja és terriblement difícil.

Aquesta última part de les tècniques d'escolta activa ens porta al següent punt.

Què fer si ha passat alguna cosa?

En cas que l'infant denunciï tocaments no apropiats o agressions sexuals hi hauria d'haver una triple reacció:

Et crec, gràcies per parlar-ho amb mi, ho solucionaré.

És essencial creure l'infant quan informa d'un incident sexual. **L'infant necessita ser cregut, acceptat tal com és, sense sentir vergonya o rebuig de l'adult en qui confia.**

Pot ser difícil per a nosaltres no entrar en pànic davant d'una revelació, però el més eficaç és acollir la paraula de l'infant, agrair-li la seva confiança en nosaltres i mostrar empatia per la dificultat que ha superat al parlar-ho.

Centrar-se en els fets (el desenvolupament dels esdeveniments, les emocions que sent l'infant, les accions preses) li permet descarregar emocions. Un cop acabada la conversa, podem tranquil·litzar-lo dient-li que ho ha fet molt bé explicant-ho i que buscarem maneres per trobar la solució (on

i quan presentar una queixa, contactar amb associacions, triar un psicòleg especialista, tallar tot el contacte amb la persona abusadora, anar a veure un advocat, etc.).

És essencial evitar la «culpabilització de la víctima» que fa que el nen o nena se senti responsable del que li passa.

Un nen mai és responsable d'un abús i és totalment perjudicial excusar l'abusador. Mai s'ha de culpar a un nen per no fugir o resistir en una situació d'abús. Sempre és l'adult qui té la responsabilitat de la relació amb el nen.

A més, sovint el mecanisme de la memòria traumàtica impedeix que les víctimes reaccionin. **En el cas que no hi hagués violència o el fet que l'infant experimentés plaer no desqualifica el caràcter delictiu dels abusos o tocaments.**

És important saber que l'atenció adequada a les víctimes de violència els permet recuperar-se i tornar a una vida normal o gairebé normal. A més, si tenim cura dels nens que són víctimes de violència, evitem que s'ataquin a si mateixos i als altres.

Conclusió

L'arma més important per combatre l'abús sexual infantil és la mirada saludable de totes les parts i funcions del cos humà que han de ser comunicades d'una manera senzilla però eficaç.

Això inclou anomenar totes les parts del cos pels seus noms correctes i ensenyar al nen a expressar els seus sentiments d'una manera comprensible i acceptable. Establir una relació de confiança basada en una bona i extensa comunicació, inclosa l'escolta activa, és un altre pilar per protegir els infants contra qualsevol tipus de violència i abús. comunicació, inclosa l'escolta activa, és un altre pilar per protegir els nens contra qualsevol tipus de violència i abús.

Recursos

Del consell d'Europa:

- So, this is sexual abuse? (Lanzarote Convention explained for ages 12 and up, 2019) and video
- Protection of children against sexual exploitation and abuse: Child-friendly, multidisciplinary and interagency response inspired by the Barnahus model (2018)
- Tell someone you trust: make use of your Lanzarote Convention rights (2015)
- Protecting children from sexual violence: A comprehensive approach (2010)
- Kiko and the Hand (Children's book, 2010)
- Child sexual abuse in Europe (2003)

Altres materials:

- <https://www.nspcc.org.uk/keeping-children-safe/online-safety/livestreaming-online-video-apps/>
- <https://www.nspcc.org.uk/what-is-child-abuse/>
- <https://www.bayard-jeunesse.com/infos/actualites/bayard-jeunesse-realise-un-livret-de-prevention-des-violences-sexuelles-faites-aux-enfants/>
- https://www.bayard-jeunesse.com/infos/wp-content/uploads/2018/10/Livret-STOP_aux-Violences_Sexuelles.pdf
- <https://www.franceinter.fr/emissions/grand-bien-vous-fasse/grand-bien-vous-fasse-20-novembre-2018>
- <https://www.la-croix.com/France/Inceste-briser-spirale-silence-2021-03-10-1201144876>
- <https://www.la-croix.com/Culture/Cinema/Chatouilles-chemin-resilience-2018-11-13-1200982777>
- <https://apprendreaeduquer.fr/enfants-prevenir-les-agressions-sexuelles/>
- <https://apprendreaeduquer.fr/livres-pour-enfants-sur-la-prevention-des-abus-sexuels/>
- <https://www.youtube.com/watch?v=NtF4RbquGQo>
- <https://www.francebleu.fr/infos/societe/ouvrir-le-dialogue-avec-les-enfants-sur-les-abus-sexuels-au-moyen-d-un-jeu-de-cartes-concu-a-nimes-1640679008>
- <https://www.lamaisondesmaternelles.fr/article/abus-sexuels-comment-en-parler-aux-enfants>
- <https://www.gouvernement.fr/actualite/22-mesures-pour-en-finir-avec-les-violences-faites-aux-enfants>

Glossari

La comunicació agressiva pot incloure:

- Parlar sobre altres persones
- Interrompre freqüentment i no escoltar
- Controlar o exigir
- Assenyalar amb el dit
- Mirar intensament
- Fer ganyotes
- Criticar, intimidar o amenaçar els altres

La comunicació assertiva pot incloure:

- Expressar desitjos i necessitats amb confiança
- Fomentar converses equilibrades en què ambdues persones tinguin l'oportunitat de parlar
- Utilitzar declaracions "Jo" (ex. Em sento frustrat quan...")
- Són capaços de dir que no
- Mantenen un bon contacte visual

Criança autoritària:

Els pares i mares autoritaris intenten donar forma, controlar i avaluar el comportament i les actituds del nen d'acord amb un estàndard establert de conducta, generalment un estàndard absolut, teològicament motivada i formulada per una autoritat superior. Aquests pares va-

loren l'obediència com una virtut i afavoreixen mesures punitives i contundents per frenar la voluntat pròpia en els punts en què les accions o creences del nen entren en conflicte amb el que creuen que és una conducta correcta. Creuen en mantenir el nen en el seu lloc, en la restricció de la seva autonomia i en l'assignació de responsabilitats de la llar per tal d'inculcar el respecte al treball. Consideren la preservació de l'ordre i l'estructura tradicional com un fi molt valuós en si mateix. No fomenten el donar i prendre verbalment, creient que el nen ha d'acceptar la seva paraula pel que és correcte (cf. Baumrind, 1966, p. 890).

Criança autoritzada:

Els pares autoritzats intenten dirigir les activitats del nen, però d'una manera racional i orientada a temes. Aquests pares animen a donar i prendre verbalment, comparteixen amb el nen el raonament que és darrere de la seva política, i sol·licita les seves objeccions quan es nega a conformar-se. Es valora tant l'auto-voluntat autònoma com la conformitat disciplinada. [els valors dels pares tant expressius com instrumentals, tant d'auto-voluntat autònoma com de conformitat disciplinada] ... Per tant, exerceixen un control ferm en els punts de divergència pare-fill, però no tenen el nen en ambre estrictes. Apliquen la seva pròpia perspectiva com a adults, però reconeixen els interessos individuals i les formes especials del nen. El pare autoritzat afirma les qualitats actuals del nen, però també estableix normes per a la conducta futura. Utilitza

la raó, el poder i la configuració per règim i reforç per assolir els seus objectius i no basa les seves decisions en el grup con-sensus o els desitjos de l'infant individual, però tampoc no es considera infal·libre, o divinament inspirat.

La **comunicació passiva** està caracteritzada per:

- Dificultat per mantenir el contacte visual
- Incapacitat per dir “no”
- Tenir una mala postura
- Mostrar una actitud poc reflexiva: «go with the flow»

La **comunicació passiva agressiva** és:

- Sovint és sarcàstic
- Les paraules no s'alineen amb les accions
- Les expressions facials no coincideixen amb les paraules
- Dificultat per reconèixer les emocions

Criança permissiva:

Els pares permissius o indulgents intenten actuar sense castig i acceptant i apuntant cap als impulsos, desitjos i accions del nen. Consulten amb el nen sobre les decisions polítiques i donen explicacions sobre les normes familiars. Fan poques demandes de responsabilitat a les llars i comportament ordenat. Es presenten al nen com un recurs perquè l'utilitzi com vulgui, no com un ideal per a ella.

No actua com un agent actiu responsable per donar forma o alterar el seu comportament futur. Permeten al nen regular al màxim les seves pròpies activitats, evitar l'exercici del control i no animar-lo a obeir les normes definides externament. Intenten utilitzar la raó i la manipulació, però no el poder per aconseguir la seva finalitat.

Criança negligent:

Els pares negligents o no involucrats sovint estan emocionalment o físicament absents. Tenen poca o cap expectativa del nen i regularment no tenen comunicació. No responen a les necessitats d'un nen i tenen poques o cap expectativa de comportament. Si estan presents, poden proporcionar el que el nen necessita per sobreviure amb poc o cap compromís¹³. Hi ha una relació bastant distant entre pares i fills amb aquest estil de criança. Els nens amb poca o cap comunicació amb els seus propis pares tendeixen a ser víctimes d'altres nens i poden mostrar comportaments desviats¹⁴. Els fills de pares no involucrats sovint pateixen de manca de competència social, baix rendiment acadèmic, desenvolupament psicossocial inadequat i comportament problemàtic.

¹³ Brown, Lola; Iyengar, Shrinidhi (2008). “Parenting Styles: The Impact on Student Achievement”. *Marriage & Family Review*. 43 (1–2): 14–38

¹⁴ Finkelhor, D.; Ormrod, R.; Turner, H.; Holt, M. (November 2009). “Pathways to Poly-Victimization” (PDF). *Child Maltreatment*. 14 (4): 316–29.

